

nauka za nas, da namreč duševna moč vselej več premore kot telesna, in da navadno vsa nesreča, ki zadeva vladarje ali posamesne narode, izvira iz zadolženja tistega, ki ga zadeva, ako ne nastane naravnost iz naravnih prekucij. Ako se človek tega živo prepriča, mora se tudi s sovražniki za resnico in pravico, ter za vse, kar je človeštvu koristno, hrabro boriti. Zgodovina prežene boječnost, in varuje nas prevelike zaupnosti, pametnemu daje serčnost, ker mu kaže od ene strani nevarnosti, ki mu pretijo, od druge mu pa tudi ponuja pomočke, s katerimi se more braniti. Zgledi slavnih mož, imenitnih državnikov, mogočnih vladarjev, hrabrih vojskovodjev in navdušenih pesnikov napolnujejo naša serca z občudovanjem, in nas oserčujejo jih posnemati.

Na noge torej tudi vi mladi učitelji! vzemite v roke povestnico občno, ki sta nam jo spisala Vertovec in Verne, cerkveno, katero nam je sestavil Hicinger; berite zgodovino o Slovencih in drugih narodov slovanskih, in cepite dobre in potrebne nauke, ki jih zajemate iz nje, tudi v mlada serca, da jih pripeljete in vodite na pravo pot v življenje, da si pridobite zaupanje pri bratih in častno ime pri prihodnjikih!

Pomenki

o slovenskem pisanji.

XXXIII.

D. Težak je začetniku že prvi razred moške sklanje; ali še teži mu mora biti drugi, in vse „klasje z domačega polja“ stavim v poklon tistemu, kateri mi jasno razloči zgleda „klās in trāk“ z raznimi oblikami in po vseh opombah od *a* do *i* in celó do *j*! Krušicu samemu se smili, torej pravi §. 14: »der jüngere Anfänger möge sich nur die Anmerkungen: *c*), *g*), *h*), *i*) und *j*) dieser Abtheilung und die aufgestellten Muster aneignen« — češ, druge reči so le „für den älteren Anfänger!“

O. Precej dobro je razložil to reč Janežič, in po njem naj se je učita oba; mi pa jo zdaj pustimo.

D. To bi pa vendar rad vedil, zakaj piše Krušic pri zgledu *b*) v dajavniku in mestniku edinstva „trakovi in pri

trakovi“, in zakaj pravi v opombi: »Fehlerhaft sind die im Wem- und Ortsfalle der Einzahl in der Schrift üblichen Formen *trakovu*«. Kopitar ima v dajavniku pač obe obliki, ali Metelko, Potočnik imata edino in pravilno *trakovu*, in zdi se mi, da se je ta oblika v sedanjem slovstvu ustanovila.

K. Miklosič piše §. 289: »die von kop. 232. neben *tatovi* angeführte dativform *tatovu*, die auch met. 178. 179. bietet, ist unrichtig«.

D. V tem je učenec huji od učitelja, da ta pravi »unrichtig«, uni pa »fehlerhaft«; v tem sta si pa enaka, da nobeden ne pové, zakaj bi se ne smelo pisati *sinovu*, *stanovu*, *tatoru*, pri *trakovu* i. t. d.

O. Res je lažje reči: to je napak, tako ni prav, kakor pa: tako je prav, to-le ni napak. Kaže se, da razlagajo nekateri množnik *ov* iz *u*, in da se jim preširno ali prepolno zdi pisati v daj. *-ovu*, torej pišejo *-ovi*. Staroslovenščina rabi v tem sklonu res *-ovi*, novoslovenščina si je pa, kakor si prej omenil, ustanovila v dajavniku skozi in skozi *u* pri moških in srednjih imenih, bodi si z množnikom ali brez njega. Ker se množnik *ov* po družih sklonih vdava brez oziira na sklonilo, p. rod. *sin-ov-a*, *trak-ov-a*, druž. s *sin-ov-om* i. t. d., zakaj bi se ne smel vdévati tako tudi v dajavniku? In ker se sedanja gotova pisavo s tem le béga, in bi sim ter tje le dvomljiva biti utegnila (*sinovi*, *tatovi*, *trakovi*, *dnevi*, daj. edin. ali imen. množ. i. t. d.), čem jaz torej raji ostati pri dosedanji gotovi ter pisati tudi v prihodnje v daj. edin: *sinovu*, *bregovu*, *dnevu* i. t. d.

XXXIV.

D. Razne so oblike tega razreda; ali niso morebiti razni tudi njihovi poméni? Ali je vse eno, naj pišem *tatje* ali *tatovi*, *trakj*, *trakje*, *trakovi*, *dni* ali *dnevi*, pri volih ali voléh, v koncih ali v koncéh?

O. Premalo sem premišljal to reč in premalo opazoval narod, da bi znal na to prav odgovoriti. Vážna je gotovo, in prav bi bilo, da bi jo naši slovničarji preiskali, razjasnili in določili. Kar vém, je doslej pisal o tem le Potočnik. Da izvedó njegove misli jezičniki kterikoli, beri če tudi po nemški, kar uči o teh oblikah in njih pomenih v slovnici svoji str. 45. 16. (2. Aufl. 1858)!

D. §. 8. piše Potočnik: 11. »Viele Hauptwörter nach dem Muster **B.** (kós-á-ú, das Stück) können in der Vielzahl in der Bedeutung einer Gesamtheit als eine Art Collective gebraucht werden, in welchem Falle sie auch eine eigene Biegungsform für die Vielzahl annehmen. Im Deutschen pflegt man in solchen Fällen das Geschlechtswort wegzulassen; z. B. Ich handle mit Bändern; im Slowenischen in Krain haben wir einen eigenen Biegungsausgang dafür: traki prodajam, statt trakove, oder s trakmi kupčajem, statt s trakovi. Solche Collective werden nach folgenden zwei Mustern — možjé, trakovi — abgeändert . . .

12. Wenn solche Wörter nicht als Collectiva gebraucht werden, so richten sie sich nach dem Muster **B.** z. B. Darí berem, pa dans sim komaj tri darove dobil: ich sammle Gaben, habe aber heute kaum drei Gaben erhalten. Traki prodajam, pa sim se le štiri kratke trakove prodal: ich verkaufe Bänder, habe aber nur vier kurze Stücke (Bänder) verkauft. Po germéh se zajci skrivajo, pa boš v desetih germovih (oder germih) komaj eniga dobil: die Hasen verstecken sich in Gesträuchen, du wirst aber in zehn Sträuchen kaum einen finden. Der nämliche Unterschied ist zwischen zobjé und zobovi; lasjé und lasovi; tatjé und tatovi u. s. w.

13. Auch mehrere Wörter nach dem Muster **A.** pflegen in der collectiven Bedeutung vom Dativ der Vielzahl angefangen sich nach dem Muster trakovi zu richten; z. B. volí sim kupil, ich habe ein Paar Ochsen gekauft; daj volém jesti! gib den Ochsen zu fressen! v koncéh pase, er weidet an den Enden (der Aecker); to je s cvekmi pribito, das ist mit Holznägeln angeschlagen; s koliko cvéki, mit wie viel Nägeln, u. s. w.

O. Nuj nuj, Krušic moj! Dokaj lepe tvarine je to, zlasti za tacega, ki je mnogo se kretil med narodom slovenskim.

Šolsko blago.

Težke bolj znane kovine so dalje:

7. **Cinek** je sivkast, in se nahaja v Angliji, Nemčiji, na Ogerskem Poljskem in Koroskem.

8. **Nikel** je bel, in se dobiva s kufrom in z arsenikom združen na Českem, Saksonskem, pa tudi na Ogerskem, na Francoskem in v Angliji.

9. **Svinec** je sive barve in 11krat toliko težak, kakor voda. Kopljejo ga na Koroskem, Kranjskem, Českem in Ogerskem, pa tudi na Nemškem.

10. **Železo** je naj bolj navadna pa naj bolj potrebna kovina.

11. **Bismut** je rudečkast, in se dobiva na Českem in Ogerskem, pa tudi v Nemčiji, Franciji in Angliji.

12. **Kobalt** rudečkast in siv, in se nahaja na Štajerskem in Ogerskem, Nemškem in Švedskem.

13. **Antimon** plavkast; se dobiva na Štajerskem, Tirolskem in Českem, na Nemškem in Francoskem.

14. **Magnan** je belosiva in prav mehka in kerhka kovina. Naj več ga je na Nemškem.

15. **Volfram** je sivkast in se dobiva v nekterih železnih rudah v Nemčiji in Angliji.